

van stad A is de bouw van stad B. Niets gaat hier eigenlijk verloren, het verandert slechts. Of zouden wij Belgen als enigen bij God een streepje voor hebben? als enigen altijd gelukkig zijn, de troetelkinderen van Fortuna? Dwazen! De almachtige Vader heeft nog meer kinderen. Laat hem die ook soms knuffelen en op de knie nemen, want hij kan en wil ze niet allen tegelijk op schoot hebben. Onze dag is voorbij, laat het hier nu voor korte tijd nacht zijn, aanvaard dat het stralende licht naar het westen gaat. Seneca⁹⁴ heeft, zoals gewoonlijk, zeer toepasselijk en diepzinnig hiervan gezegd:

Laat een wijs man niet verontwaardigd zijn wanneer hem iets overkomt, laat hij beseffen dat juist datgene waardoor hij zich gekwetst voelt, tot het behoud van de wereld bijdraagt en tot de dingen behoort, die de loop en de werking van de wereld voltooien.'

Hoofdstuk 12

Een oud en bekend verwijt ten aanzien van de goddelijke gerechtigheid: waarom zijn de straffen ongelijk? Aangevoerd wordt dat een dergelijke vraag de mens niet betaamt en van goddeloosheid getuigt

Toen Langius hier even pauzeerde, zei ik tot hem: 'Uw beschouwing is voor mij wat een waterbron is voor reizigers in de zomer. Uw betoog verkwt, verfrist en doet door zijn verkohlende vocht mijn koorts en warmte zakken maar niet verdwijnen. Een doorn kwelt mij in mijn geest, die ook de mensen van vroeger geprikt heeft: de ongelijkheid in de bedeling van de straffen. Hoe kan het gebeuren, Langius, dat de onpartijdige weegschaal der gerechtigheid, dat de pijl der rampspoed meestal de schuldigen spaart, onschuldigen onverdiend ombrengt?'⁹⁵

Waarom worden sommige onschuldige volkeren verdeld? Waarom boeten kinderen en kinds kinderen vaak voor de schuld van hun ouders en voorouders? Een dichte mist hangt hier voor mijn ogen: verwijder hem zo mogelijk met het licht van de rede.' Langius fronste het voorhoofd en antwoordde: 'Zo jongmens, wil je alweer een zijweg inslaan? Dat zal ik niet toelaten. Zoals ervaren jagers de jachthond niet laten afdwalen maar op het spoor van één wild dier zetten, zo wil ik dat jij alleen die

sporen volgt, die ik heb aangegeven. Ik breng je de doeleinden van de rampspoed, zodat je, als je deugzaam bent, de oefening; als je uitgegleden bent, de steun; als je slecht bent, de straf kunt voelen. Jij sleept mij naar de oorzaken. Rondolende geest, wat wilt ge met deze nieuwsgierige weetgierigheid? De hemelvuren aanraken? ge zult smelten. De burch van de Voorzienigheid beklimmen? ge zult vallen. Zoals vlinders en mugen 's avonds rond het licht van de kaars vliegen tot zij verbranden, zo cirkelt de menselijke geest rond die geheime vlam. Noem mij de oorzaken, zeg je, waarom de goddelijke wrak sommigen treft, anderen voorbijgaat. De oorzaken? Mijn veiligste antwoord is dat ik ze niet ken, want de hemelse raadszaal heeft mij nooit bevat en ik heb haar besluiten nooit kunnen bevatten. Dit éne weet ik, er is één oorzaak boven alle andere oorzaken: de wil van God. Wie daarvan nog een verdere oorzaak vraagt, kent niet het wezen en de macht van de goddelijke natuur. Iedere oorzaak moet immers op een bepaalde manier anterieur en superieur aan zijn gevolg zijn; niets is anterieur of superieur aan God en diens wil; dus bestaat er van deze laatste geen oorzaak. God heeft gespaard, God heeft geslagen: wat wil je verder nog?

De hoogste rechtvaardigheid is de wil van God, zoals Salvianus terecht en vroom heeft opgemerkt⁹⁶. Toch eisen wij een verklaring van deze ongelijkheid, zeggen zij. Van wie? van God, die als enige de vrijheid heeft te doen wat hij wil, en niets wil tenzij het hem vrijstaat? Als een slaaf aan zijn meester, een onderdaan aan zijn vorst een verklaring zou vragen, dan zou de een dit een onbeschaamdheid, de ander het een bewijs van opstandigheid vinden. Jij permitteert je meer tegenover God? Weg met die perverse nieuwsgierigheid.

Als er rekenschap zou worden gegeven, is de rekening niet anders⁹⁷.

En ook al heb je alles in het werk gesteld, dan zul je je toch niet uit je duisternis bevrijden en deelhebben aan de waarlijk geheime beraadslagingen en besluiten. Voortreffelijk is het woord van Sophocles⁹⁸:

Het goddelijke, dat de goden ons verbergen, blijft onbekend, al onze pogingen ten spijt.